VALENȚE ETNOLOGICE ALE BOJULUI ÎN OLTENIA

Georgeta Nițu

Bojul, bojarii, bojii, bozul (Sambucus ebulus) este o plantă erbacee cu miros neplăcut din Fam. Caprifoliaceae. Tulpina dreaptă este acoperită cu mici excrescențe. Crește prin tufișuri și locurile cultivate, pe lângă garduri și drumuri, pe câmpuri și prin păduri. Înflorește în iulie-august.

Fructele – bace negre la coacere – erau întrebuințate la prepararea țuicii. Pentru îndepărtarea mirosului neplăcut, pe fundul alambicului se așeza un grătar împletit din nuiele de răchită[1]. Țuica din fructe de boji avea calități medicinale. Tot din fructe de boji, uneori în amestec cu mure, se preparau vinuri[2]. Cu fructe de boji, tescuite și lăsate la macerat două-trei zile, se colorau vinurile din struguri[3].

Ramurile cu frunze și flori, așezate prin casă și acareturi, alungau prin mirosul lor neplăcut insectele și rozătoarele. Cu fiertura acestor produse vegetale se curățau vitele de insectele parazite și se opăreau magaziile pentru a distruge gărgărițele[4].

Fructele bine coapte, culese toamna târziu sau primăvara, din cele rămase peste iarnă, pe câmpuri, erau folosite la vopsit. Sucul rezultat prin zdrobirea fructelor, în amestec cu piatră acră, oțet și spirt se întrebuința pentru imprimarea țesăturilor, meșteșug vechi, practicat în zona sudică a Olteniei și abandonat în primele decenii ale secolului nostru. Cu tipare de plumb, sau cositor, făcute de zlătari, înmuiate în vopseaua preparată se imprimau diferite modele pe țesăturile din pânză, fixate pe o suprafață plană, acoperită cu un strat subțire de cenușă[5]. Cu sucul obținut prin zdrobirea fructelor de boji se vopseau ouăle de Paști în verde și *muriu*[6]; cu el se *înfloreau* fluierele și se preparau cerneluri de scris. Cu fructe de boji, bine coapte și fierte în oțet, se vopseau lâna și bumbacul în nuanțe de albastru și violet[7].

Pentru a fi bune la prepararea leacurilor, ramurile cu frunze trebuiau culese în Ziua Crucii (14 septembrie), ramurile florifere, pe durata înfloririi, și fructele, toamna târziu. Cu fiertura din rădăcini („vine") și ramuri cu frunze se făceau băi în *mâlcaviță, scrântituri, umflături și răceli*[8]. În același scop, bojul se asocia cu caftalan, buruienile popii, pătlagină, pelin, pir, rostopască, troscot, rug, frunze de nuc, sare, tărâțe de grâu și balegă de cal[9]. Tot pentru dureri reumatice se utilizau cataplasme cu fiertură din rădăcini de boji, tătănească, pelintiță, brusture, tărâțe de grâu, făină de secară și untdelemn[10] sau cu frunze și rădăcini de boji strivite în piuă; cataplasmele cu fiertură de boji aplicate pe burtă, constituiau un remediu împotriva urinării, prin somn, la copii; aplicate pe piele, sub cingătoare, ameliorau durerile de burtă. În *dalac*, cataplasmele se pregăteau cu rădăcini de boji zdrobite în piuă[11]. Pentru eliminarea viermilor intestinali, copiilor li se aplicau pe burtă cataplasme cu frunze de boji, pelin și usturoi, toate zdrobite în piuă. În râie, se făceau băi cu fiertura în zeamă de varză a materialelor vegetale provenite de la boji. În *frântură de vis*, se dădea o băutură din rădăcină de boji fiarta în vin[12] și, o alta, din frunze fierte în apă[13]. Ceaiurile din flori și siropurile din fructe de boji se recomandau bolnavilor de plămâni. Cu frunze de boji, proaspete sau fierte, uneori în amestec cu rug de mur, saramură și făină de porumb, se făceau cataplasme pentru rănile cu viermi și pentru cele provocate prin castrarea animalelor.

Folosirea bojului în practicile și ritualurile legate de sărbătorile de primăvară argumentează calitățile magice atribuite plantei despre care vorbim. Nu numai timpul săvârșirii acestor practici, caracterizat prin schimbări substanțiale în derularea vegetațională, dar și alăturarea unor elemente socotite primordiale – focul, apa și pământul – vorbesc despre valori magice definitorii, legate de început, de geneză, de regenerare, de purificare.

Trecerea de la un anotimp rece și întunecat, la un altul călduros și luminos relevă un nou context al activităților umane, cel de regenerare vegetațională, în care acțiunile cu destinație magică sunt frecvente și au ca scop apărarea gospodarilor și a bunurilor lor (gospodării, recolte, animale). La acestea se adaugă practicile de cinstire a strămoșilor, latura funerară fiind și cea care dă o notă de specificitate acestor activități.

Sfârșitul „cășlegilor" însemnează în calendarul popular, începutul primăverii, cu muncile specifice sezonului. Atunci se serbează „lăsatul secului de Paști", zi cunoscută în Oltenia sub denumirea de „aoleu molio". În seara acestei zile se aprindeau focuri din resturile vegetale strânse peste iarnă. În cercetările noastre de teren am întâlnit practica aprinderii focurilor și cu boji uscați[14]. După aprinderea focurilor urma „strigarea peste sat", formă de ironizare colectivă a celor necăsătoriți la timpul lor, leneși, imorali etc.

La Mucenici (9 martie), se aprindeau de asemenea focuri din resturile vegetale provenite din curățenia de primăvară făcută prin curți și grădini. În cercetările noastre de teren, am întâlnit și practica întrebuințării bojilor uscați[15]. Aprinderea focurilor în bătătura casei, prin pometuri, grădini și vii, afumarea cu trențe aprinse a picioarelor oamenilor și animalelor, bătutul pământului cu maiele, pregătirea unor colăcei, de

https://biblioteca-digitala.ro

obicei cu formă antropomorfă, sunt acțiuni specifice începutului de an agrar când se incinerează simbolic spiritul iernii, făcând posibilă renașterea verii[16].

La Joimari, înaintea Paștelui, în Vâlcea, femeile se păstrau „curate" pentru întâmpinarea acestei zile. Din ziua precedentă, ele își trimiteau copiii să adune ramuri uscate de boji și, la înapoiere, îi răsplăteau fie cu un *moşchior*, colac însemnat cu pristolnicul, fie cu un *poponete*, colac simplu, fără alte semne. În seara acestei zile, după ce terminau de copt pentru ziua de Paști, femeile aprindeau focuri cu ramurile de boji adunate de copii și, în jurul lor, așezau scaune, oale cu apă, cu flori la mânușe, în credința că sufletele morților vin să se odihnească să se încălzească și să bea. Joi, de dimineață, ele aprindeau din nou focuri cu bojii rămași, în gospodărie și la cimitir, fiecare la mormintele strămoșilor. La fântânile ale căror izvor se scurge la vale, la cele cu jgheaburi și la apele curgătoare din imediata apropiere a așezărilor în care locuiesc, femeile scoteau apă și o vărsau pe poiană, menind-o morților. Unele spuneau: „să fie de sufletul cutăruia" și altele răspundeau: „bogdaproste"[17]. În credințele populare se spune că acum vin sufletele morților de la Ierusalim și, după un drum lung și greu de șase săptămâni, sunt așteptate să se odihnească și să se răcorească, urmând să rămână în comunitățile cărora le-au aparținut până la Duminica Rusaliilor[18].

În Mehedinți, focurile de Joimari, se făceau fie cu lemne de alun, fie cu lemne de alun și boj, fie numai cu ramuri de boji. Dimineața, până în răsăritul soarelui, femeile scoteau mai multe ciuturi cu apă din fântâni sau din pâraie pe care, după ce le meneau morților, le aruncau pe poienile de lângă fântâni, pe jgheabul acestora sau pe iarba de lângă pâraie. La întoarcerea acasă, ele vărsau apa din găleata umplută la fântână și aprindeau focuri cu boji în bătătura casei, bine curățată. Focurile se înconjurau de trei ori, vărsând apa din găleată și menind-o morților pe care îi are fiecare. Lângă foc se așezau scaune și ulcele cu apă. Apoi, focul împreună cu un colac se dădeau de pomană unui copil[19]. Peste foc se dădeau de pomană colaci și o turtă de pâine pentru „cei rătăciți" (copiii născuți morți)[20]. În credințele populare din zonă se spune că acum vin sufletele morților, se așază sub streșinile caselor și rămân până la Sf. Gheorghe[21].

În Romanați, de miercuri seara, femeile se duceau la Olt sau la *vistiria* fântânilor (este vorba de acumurarea de apă la fântânile amenajate pe izvoare a căror apă curge la vale) și, acolo, după ce curățau locul, își însemnau cu crengi de salcie arealul în care urma să aibă loc săvârșirea activităților magice, din a doua zi. Dis-de-dimineață, aprindeau lumânări, tămâiau și vărsau apă pe care, mai întâi o meneau lui Dumnezeu și Maicii Precista și, numai după aceea, o dădeau de pomană morților pe care îi avea fiecare. Tot atunci pregăteau un *pom* sau *brad* – o creangă de pom împodobită cu flori[22].

În Dolj, femeile se sculau dis-de-dimineață, pe întuneric, înainte de răsăritul soarelui, măturau, tămâiau și aprindeau focuri din boji uscați, în jurul cărora așezau un vătrai, scaune, căni, ulcioare cu apă, legate cu fir roșu la mânușă, pe care împreună cu colaci le împărțeau de sufletele morților. Focul împreună cu o turtă – *Joimărica* – se dădeau de pomană copiilor[23]. Și aici se vărsa apa pe poienile de lângă fântâni sau pâraie și se aprindeau lumânări. Focuri din boji se aprindeau și la cimitire[24].

În Gorj, după ce focurile se treceau, jeraticul se trăgea pe lângă ulcelele pline cu apă[25].

În ceremonialul complex al paparudei, bojul are o însemnătate aparte, fiind elementul vegetal cel mai important în alcătuirea măștii verzi a personajului sau personajelor principale din ceata alcătuită cu acest prilej.

Vom încerca, prin sublinierea câtorva particularități ale ceremonialului să evidențiem rolul plantei și însușirile magice care îi sunt atribuite.

Dacă în timpurile mai îndepărtate, ceremonialul s-a organizat la o dată fixă – echinocțiul de primăvară[26] - cu timpul, nevoia permanentă de asigurare a condițiilor optime pentru derularea activităților specifice comunităților rurale a impus necesitatea unei dozări pluviometrice potrivite. Creștinismul a organizat toate aceste practici după Paști sau în apropierea zilei de Sf. Gheorghe, mai cu seamă în zilele de marți sau joi, fapt de altfel precizat și în incantațiile caracteristice ceremonialului: „... / Adu Doamne cheițele,/ Să descuiem ploile,/ De marți, până marți,/ Să nu conteneați;/ De joi până joi/ Să dea nouă ploi,/..."[27]; „.../ De marți până marți,/ Plouă, Doamne, cu talaz.;/ De joi până joi,/ Plouă, Doamne, cu zoi;/..."[28].

Acțiunea magicului se putea prelungi în mai multe zile de joi: .../ În nouă joi,/ Să dea nouă ploi,/..."[29].

Mai recent, ceremonialul paparudei se organizează ori de câte ori timpul secetos prelungit presupune necesitatea ploilor.

Pentru invocarea divinității aducătoare de ploaie se formau cete ale căror componenți erau aleși după criterii de vârstă, sex, puritate. Unele cete se compuneau numai din băieți, fapt mai des întâlnit în sate din zona subcarpatică a Olteniei, altele numai din fete, nelipsind nici cetele mixte. Toți aparțineau grupului de vârstă 6-12 ani, una din condiții fiind puritatea rituală. Ceata era condusă de un *ristovoi*[30] sau *vătaf*. Acesta se

https://biblioteca-digitala.ro

ocupa, printre altele, de procurarea bojilor şi de actul ritual al îmbrăcării cu frunze a celui (celei) ales (alese) de a purta masca verde. Această acţiune avea loc pe malul unei ape curgătoare sau la o fântână cu jgheab. Purtătorul măştii verzi, ale cărui calităţi (puritate, agilitate, frumuseţe) era recunoscut de comunitate era dezbrăcat până la piele şi acoperit cu frunze şi ramuri de boji înşirate pe aţă. Pe umeri, frunzele se aşezau cu vârful în sus, pentru ca picăturile de apă să zăbovească pe frunze şi să strălucească, iar de la brâu în jos frunzele se aşezau cu vârful în jos, astfel încât apa să alunece cu uşurinţă. Pe capul mascatului se aşeza un colac din ramuri de boji[31]. Am întâlnit şi cazuri când capul mascatului se acoperea cu un *covrag* de porumb[32], o *vârşie* din salcie[33] sau un cerc din răchită[34]. Pe faţă se mânjeau cu zeama fructelor de boji[35].

Masca verde era alcătuită, aşa cum am arătat mai sus, din elemente vegetale (frunze şi ramuri) provenite de la boji. Din cercetările bibliografice şi de teren se constată utilizarea elementelor provenite şi de la alte specii (răchită, laptele cucului, brusture, pelin, soc, ferigă, urzici, rogoz etc.) pe care mentalitatea arhaică ţărănească le-a investit cu însuşiri magice speciale[36].

Ceata sau alaiul paparudei trebuia să colinde prin tot satul, zăbovind pe la fântâni, ape curgătoare şi cruci, vânând cu predilecţie femeile însărcinate, pe care le udau sau le aruncau în apă. Nu scăpau nici ceilalţi oameni, alaiul intrând prin curţile caselor. Folosindu-se de un mănunchi de ramuri de boji componenţii alaiului udau deopotrivă oameni şi animale[37]. Gospodarii, la rândul lor, îi udau cu apa din găleţile pline cu apă în care cufundau seminţe de tot felul[38].

Interesantă ni se pare observaţia că jocul paparudei se desfăşura în cerc[39], fapt ce poate fi pus în relaţie cu astrul solar, aflat în plină renaştere, la echinocţiul de primăvară.

Jocul paparudelor, prin gestică şi incantaţii, este purtătorul unui mesaj complex. Primul şi cel mai important este invocarea ploilor: „Paparudă, rudă,/ Vino de mă udă,/ Cu urciorul, cioru,/ Să turbure ceru,/ Cu găleata, leata,/ Peste toată gloata,/ Cu găleata plină,/ Ploile să vină,/ Cu găleata rasă,/ Ploile se varsă./ Cu găleţile,/ Să umple văile/ Cu apă de ploaie,/ Tot cu ţuţuroaie,/..."

Suficienţa umidităţii asigură însuşirile de bază ale pământului, purtător de seminţe, de rod: „.../ Pământul să moaie,/ Când dă cu plugul,/ Să umble ca untul,/ Când o da cu sapa/ Să cure ca apa,/ Să se facă grânele,/ Cât bordeiele/ Şi porumbele/ Cât prăjinile,/ Drugele cât coatele,/ Spicele cât palmele."[40]

Urările făcute cu acest prilej erau asemănătoare cu cele făcute în cadrul altor ceremonialuri specifice începutului de an calendaristic. În conţinutul lor se vorbeşte despre bogăţia roadelor câmpului, de sănătatea şi fertilitatea animalelor şi oamenilor, de bogăţie şi îndestulare: „.../ Să crească porumbele cât pătulele,/ .../ Să se facă grâul/ Să ne treacă brâul./ Lumea să trăiască,/ Munca să-şi muncească"[41]; „... / Că noi ne-om ruga/ Dumnezeu să dea/ O ploaie curată,/ Grâul să se facă,/ Porumbii să crească,/ Totul să rodească./ Să faceţi averi/ Să fiţi ca boieri./ Să faceţi colaci,/ Să daţi la săraci."[42]; „.../ Să se facă grânele/ Cât prăjinile/ Şi meiele cât bordeiele./ Să se facă colaci,/ Să dăm la săraci,/ Să facem prescuri,/ Să dăm la nebuni."[43]; „.../ Boii înjugători,/ Oameni muncitori,/ Vacile lăptoase,/ Mai mult sănătoase./ Câte cuie pe casă,/ Atâţia galbeni pe masă;/ Câte pae pe umbrar,/ Atâţia bani în pozunar."[44]; „.../ Vântu-i vânturos,/ Gazda-i sănătos,/ Spicu cât voinicu,/ Săcara cât scara/ Şi grâu până-n brâu;/ Boamba cât porumba,/ Rodu-i umple podu."[45]; „.../ Să se facă grânele,/ Cât bordeiele/ Şi porumbele,/ Cât prăjinile,/ Drugile cât coatele,/ Spicele cât palmele."[46]; „.../ Ce-i în casă să trăiască,/ Ce-i afară să izvorască./ Să vină/ Şi pă noi afară să ne dăruiască./ Că noi/ Umblăm după ploi/ Ca neşte nevoi/ Goi ca vai de noi/ Îmbrăcaţ în nişte boj/..."[47]; „.../ Să rodească drugile/ Întocmai ca juncile."[48]; „.../ Crească porumbeii/ Tot ca tufăneii;/ Crească grânele/ Ca şi tufele./ Să facem colaci,/ Să dăm la furtaţi;/ Să facem covrigi/ Să dăm la voinici;/ Să facem crestate,/ Să dăm la surate;/ Facem pupejoare,/ Dăm la verişoare./..."[49]; „.../ Ploaia o să vie/ Şi pe deal la vie/ Strugurii să crească,/ Via să rodească./ Hai, ploiţă, hai!/ Să se verse ploile,/ Să umple câmpiile,/ Să curgă şanţurile/ Şi să crească florile!/ Hai, ploiţă, hai,/ Şi să curgă ploile,/ Să crească şi fetele,/ Să-ndrăgească horele/ Şi să cânte zorile!/..."[50]; „.../ De-mi dă udătură,/ Vin în bătătură./ Carele-nşirate,/ Cu grâu încărcate;/ Şi stupi cu albine/ Şi pătule pline./ ..."[51].

Ritualul care încheia ceremonialul paparudei era dezbrăcarea purtătorului măştii verzi pe malul unei ape curgătoare sau la fântână (de obicei aceleaşi locuri unde se făcea şi îmbrăcarea) şi punerea pe apă a bojilor care au alcătuit masca.

Tot pentru invocarea ploilor, pe timpul secetei, fetiţele făceau o păpuşă din pământ, „muma ploii", pe care o aruncau în apă. Băieţii băteau fetele cu ramuri de boji şi ele se prefăceau că bocesc: „Aoleo, tată de soare,/ Mort te punem în vultoare./ Mai schimbă razele călduroase/ Şi dă pe pământ/ Ploi mănoase./ Aoleo, muma ploii,/ Mai învie o dată/ Şi dă-mi pe pământ/ Ploaie îmbelşugată."[52]

Ramurile de boji se foloseau şi la descântatul de muşcătură de şarpe: „Păsărică albă, codalbă,/ Pică-n cer şi pe pământ,/ Pică pe buştean pârlit,/ Iar buşteanu s-a aprins,/ Dete o ploaie şi l-a stins./ Cum îşi varsă viţa vinul,/ Aşa şarpele veninul."[53] În acelaşi scop, bojul se asociază cu alunul şi viţa de vie: „Viţă de vie

https://biblioteca-digitala.ro

tăiată,/ Peste gard aruncată,/ Muşcătură de şarpe, de şerpoaică, vindecată,/ Tu, alunule, naşul şarpelui, vindecătura muşcăturilor,/ Veninătatea şarpelui."[54]; „Pasăre pistruie,/ În sus zbură,/ Pe buştean de vie pică./ Buşteanu s'aprinse,/ Ploaia îl stinse./ Budurot, găleată,/ Muşcătură de şarpe,/ De şerpoaică,/ Veninată,/ Vindecată."[55] Calitatea bojului de a vindeca muşcătura de şarpe reiese din textele descâtecelor: „Şearpe alb, codalb,/ Pe buturugă s-a suit,/ Buturuga s-a aprins,/ Dete o bură de ploaie şi o stinse./ - Acum mă duc la judecată cu tine,/ De ce m-ai muşcat pe mine?/ -Dacă te-am muşcat,/ Leac nu ţi-am lăsat?/ - Ce mi-e leacul?/ - Bojul şi alunul/ Şi apa dintr-o fântână,/ Şi-o viţă tăiată,/ Peste gard aruncată."; „.../ Leac să-i fie/ De rădăcină/ De boz/ De viţă de vie,/ De nuia de alun,/ Să plesnească şarpele ca un nebun."[56]; „Pasăre pistruie,/ Pe bucium se suie./ Buciumul s-aprinse,/ Dete-o ploaie şi mi-l stinse./ Viţă de vie tăiată,/ Peste gard, afară, aruncată,/ Muşcătură de şarpe, de şerpoaică,/ .../ Bozul şi alunul/ Desumflă veninul"[57].

În zona Gorjului, bojii se foloseau şi la descântatul „de trânji", după care ramurile se aşezau la coş, în credinţa că aşa cum se usucă bojii, se vor usca şi *trânjii*[58].

De ce a fost ales bojul? Poate pentru că miroase urât, poate pentru că tulpina are nodozităţi, poate pentru că, acolo unde creşte el nu cresc plante folositoare, poate pentru că fructele, bine coapte, puteau fi culese de oricine şi făcută ţuică cu puteri tămăduitoare şi poate pentru multe alte însuşiri care, în gândirea populară, puteau să-i confere puterile magice despre care am vorbit.

VALENCES ETHNOLOGIQUES DU „BOJ" EN OLTENIE

L'auteur se propose d'évidencier les qualités thérapeutiques et magiques du „boj" (Sambucus ebulus) plante de la flore spontanée.

On trouve très intéressantes les utilisations du „boj" dans les pratiques et les rituels liés aux fêtes de printemps. Non seulement le moment de l'achèvement de ces pratiques caractérisé par des changements majeurs dans le déroulememt de la végétation, mais aussi la mise en parallèle de quelques éléments considérés comme primordiaux – le feu et l'eau coulante – nous informent sur les valeurs magiques définitoires, liées au commencement, à la génèse, à la purification.

On y ajoute aussi le rôle du „boj" dans les pratiques funéraires, de considération envers les ancêtres.

NOTE

1 Mihail Dimonie, *Plante medicinale*, fasc. 2, Bucureşti, 1927, p. 20-22.
2 Inf. de teren, Ghidici (jud. Dolj), Vrata, Dârvari (jud. Mehedinţi), Muereasca (jud. Vâlcea).
3 Inf. de teren, Argetoaia, Vela (jud. Dolj).
4 Mihail Dimonie, *lucr. cit.*, p. 20-22.
5 Inf. de teren, Gighera, Piscu Vechi, Comoşteni, Zăvalu (jud. Dolj); vezi şi N. Barzeanu, *Boiangeria populară* în „Buletinul Societăţii de Şciinţe", XIII, nr. 3-4, Bucureşti, 1904, p. 240.
6 Şt. Şt. Tuţescu, P. Panaitescu, *Monografia satului Catanele, judeţul Doljiu*, Craiova, 1908, p. 49.
7 Inf. de teren, Vlădila (jud. Vâlcea), Timişeni, Topeşti (jud. Gorj), Piscu Vechi, Ghidici (jud. Dolj).
8 P. Nicolaescu-Covei, *Bătrânii din Coveiu*, Băileşti, 1941, p. 55.
9 Ch. Laugier, *Contribuţiuni la etnografia medicală a Olteniei*, Craiova, 1925, p. 97. În continuare se va nota Ch. Laugier, *Contribuţiuni la...*
10 P. Nicolaescu-Covei, *lucr. cit.*, p. 55.
11 Ch. Laugier, *Sănătatea în Dolj. Monografie sanitară*, Craiova, 1910, p. 68. În continuare se va nota Ch. Laugier, *Sănătatea în...*; vezi şi Ch. Laugier, *Contribuţiuni la...*, p. 96.
12 *Ibidem*, p. 62; vezi şi Ch. Laugier, *Contribuţiuni la...*, p. 81.
13 P. Nicolaescu-Covei, *lucr. cit.*, p. 55.
14 Inf. de teren., Sfircea (jud. Dolj).
15 Inf. de teren, Vlădila (jud. Vâlcea).
16 Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicţionar*, Bucureşti, 1997, p. 75-76.
17 Gh. F. Ciauşanu, *Superstiţiile poporului român, în asemănare cu alte popoare vechi şi nouă*, Academia Română, colecţia „Din vieaţa poporului român", vol. VI, Bucureşti, 1914, p. 189-191; vezi şi Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la chestionarul de sărbători păgâneşti*, B.A., mss rom.4961, inf. provenite din Orleşti şi Roeşti (în continuare se va nota Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la...*); N. Densuşianu, *Răspunsuri la*

https://biblioteca-digitala.ro

chestionarul istoric, partea a II-a, B.A.. mss rom. 4555, inf provenite din Orleşti şi Stăneşti (în continuare se va nota N. Densuşianu, *Răspunsuri la ...*); inf din „Şezătoarea", vol. III, nr. 3, p. 105.

[18] Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la...*; inf. provenită din Scundu.

[19] Inf. de teren, Ilovăţ, Vrata, Cujmir, Dârvari; vezi şi Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la...„* inf. provenită din Gârla Mare.

[20] N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*, inf. provenită din Bala de Jos.

[21] *Ibidem*, , inf. provenită din Bobaiţa.

[22] Inf. de teren, Gostavăţ, Cilieni, Osica, Izbiceni, Brâncoveanu; vezi şi Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la ...*, inf. provenită din Cepari, Cocorăşti, Hotărani, Roşieni.

[23] Inf de teren, Calopăr.

[24] Inf de teren, Spineni, Melineşti, Mischii, Calopăr; vezi şi N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*; inf. provenită din Cernăteşti; Artur Gorovei, *Credinţe şi superstiţii ale poporului român*, Academia Română, Bucureşti, 1915, p. 7.

[25] Inf. de teren, Târgu Logreşti.

[26] T. German, *Ploaia şi credinţele populare* în „Comoara satelor", vol. II, nr. 2, 1924, p. 24.

[27] Inf de teren, Argetoaia.

[28] Inf. de teren, Temişeni.

[29] N. Densuşianu, *Vechi cântece şi tradiţii populare româneşti*, Bucureşti, 1975, p. 79-80 (cântec cules din Leu – Romanaţi).

[30] Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la*, inf. provenită din Sohodol (jud. Gorj).

[31] B. P. Hasdeu, *Răspunsurile la chestionarul lingvistic*, B.A., mss. rom., 3230, vol. XII, inf. provenită din Tălpaşu şi Leu; Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la...*, inf. provenită din Bibeşti şi Tismana (jud. Gorj).

[32] Inf din Dănciuleşti (jud. Gorj) în „Ion Creangă", vol. VII, nr. 5, 1915, p. 143-144.

[33] Inf. de teren Păuşeşti-Măglaşi (jud. Vâlcea).

[34] N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*; inf. provenită din Ianca (jud. Olt).

[35] *Ibidem*, inf. provenită din Godineşti (jud. Gorj).

[36] Georgeta Niţu, *Plante din flora spontană cu utilizări în gospodăria ţărănească din Oltenia. Dicţionar*, Craiova, 1999.

[37] Th. D. Speranţia, *Răspunsuri la...*, inf. provenită din Nisipi-Fârtăţeşti (jud. Vâlcea).

[38] N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*, inf. provenită din Gârla Mare (jud. Mehedinţi).

[39] Georgeta Stoica, Rada Ilie, *Zona etnografică Olt*, Bucureşti, 1986, p. 91.

[40] Inf. din Grozeşti (jud. Mehedinţi) în „Şezătoarea", vol. I, nr. 5, 1892, p. 154-155.

[41] N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*, inf. provenită din Galiciuica (jud. Dolj).

[42] *Ibidem*, inf. din Gângiova (jud. Dolj).

[43] *Ibidem*, inf. din Licuriciu (jud. Gorj).

[44] *Ibidem*, inf. din Leu (jud. Dolj).

[45] Ion Cuceu, Maria Cuceu, *Vechi obiceiuri agrare româneşti*, Bucureşti, 1988, p. 199, inf. din Bălvăneşti (jud. Mehedinţi).

[46] *Ibidem*, p. 200, (inf. din Grozeşti, jud. Mehedinţi).

[47] *Ibidem*, p. 202-203, (inf. din Curpen, jud. Gorj).

[48] *Ibidem*, p. 207, (inf. din Salcia, jud. Dolj).

[49] *Ibidem*, p. 208, (inf. din Bumbueşti, jud. Vâlcea)

[50] *Ibidem*, p. 211, (inf. din Ursoaica, jud. Olt).

[51] *Ibidem*, p. 212, (inf. din Ursoaica, jud. Olt).

[52] N. Densuşianu *Răspunsuri la ...*, inf. provenită din Bârzeiu de Pădure (jud. Gorj).

[53] Descântec cules din Radovan (Dolj); vezi şi Artur Gorovei, M. Lupescu, *Bozul*, în „Ion Creangă", vol. IV, nr. 7, 1911, p. 211.

[54] Descântec cules din Ploştina (jud. Gorj).

[55] Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, vol. I, partea I, Bucureşti, 1900, p. 593.

[56] Ionescu Daniil, Alexandru I. Daniil, *Culegere de descântece din judeţul Romanaţi*, vol. I, Bucureşti, 1907, p. 187-189.

[57]***, *Folclor din Oltenia şi Muntenia*, vol. III, Cluj, 1967, p. 549.

[58] Gr. G. Tocilescu, *lucr. cit.*, vol. I, partea I, p. 634.

https://biblioteca-digitala.ro